

Nationell obduktionsverksamhet 2020

Bakgrund

Alla djurägare i Sverige med lantbrukets djur; nöt, får, get, gris, fjäderfä, ren, hjort, alpacka, bison och vattenbuffel, har rätt att få sina djur obducerade till ett kraftigt reducerat pris med hjälp av det statliga obduktionsanslaget. Obduktionerna sker på fem olika platser i Sverige; Uppsala, Karlskoga, Visby, Skara och Skåne. Transporten av djur från gård till obduktionslaboratorium sker huvudsakligen av Svensk Lantbrukstjänst eller av djurägaren själv, beroende av de olika laboratoriernas förutsättningar.

Att obducera djur är en viktig del av den nationella övervakningen av allvarliga smittsamma sjukdomar i landet. Det är dessutom ett ovärderligt verktyg för fältverksamma veterinärer i arbetet med att ställa rätt diagnos vid olika allvarliga sjukdomsproblem. Rätt diagnos är grunden för en ändamålsenlig och förebyggande veterinärmedicinsk rådgivning samt för att kunna sätta in korrekta behandlingsåtgärder. För djurägarna är det en stor hjälp att snabbt kunna få veta vad som orsakat djurets sjukdom/död och kunna utesluta olika sjukdomar. Därmed ökar chansen att kunna bota andra djur i besättningen som är sjuka och/eller förhindra att fler djur drabbas av samma problem.

När veterinären obducerar djuret, tas ofta olika prover som skickas till Statens Veterinärmedicinska laboratorium för analys. Vanligen tas prover för histopatologi, vilket innebär att man tittar på små vävnadsbitar i mikroskop. Metoden innebär att man vid till exempel en diarrésjukdom, kan titta närmare på tarmvävnaden och därmed kunna hitta typiska förändringar som ger ledtrådar till vad som kan ha orsakat diarrén. Andra analyser kan vara att man letar efter bakterier, parasiter eller virus. De allra flesta av dessa så kallade uppföljande undersökningar bekostas av det statliga anslaget, om de anses vara nödvändiga.

Om man vid bakterieodling hittar en sjukdomsframkallande bakterie, så utförs även en så kallad resistensundersökning. Det innebär att man kan se vilken antibiotika som fungerar på just denna bakterie. Den informationen använder sedan veterinären i sitt val vid eventuella behandlingar av andra sjuka djur i aktuell besättning. På detta sätt förhindras användning av fel antibiotika och risken för resistensutveckling hos bakterier minskar, vilket har stor betydelse för både människor och djur i framtiden.

Vissa framodlade sjukdomsframkallande bakterier undersöks sedan ytterligare avseende resistens mot antibiotika inom ett särskilt program, SvarmPat, vars syfte är att övervaka utvecklingen av antibiotikaresistens i hela landet.

Vid obduktion av djur tas även rutinmässigt en mängd olika prover för att övervaka allvarliga smittsamma sjukdomar, så kallade epizootisjukdomar. Exempel på sådana sjukdomar är paratuberkulos, galna kosjukan, scrapie, klassisk svinpest med flera. På yngre nötkreatur tas också rutinmässigt prov för övervakning av Salmonella som är en anmälningspliktig sjukdom. Även andra anmälningspliktiga sjukdomar upptäcks ibland vid obduktion och anmäls då till Jordbruksverket. Exempel på sådana sjukdomar är Listeria, Elakartad katarralfeber och Frasbrand.

Obduktionsverksamhet av djur är en komplex verksamhet. För att få ett djur obducerat, måste en veterinär skicka en remiss till det laboratorium som ska utföra obduktionen. Djuret måste också så fort som möjligt transporteras till närmaste obduktionslaboratorium. Tar det för många dagar innan djuret hamnar på obduktionsbordet kommer kroppen bli för ruten och förutsättningarna för en diagnos försämrade. Det finns ibland även möjlighet att få djuret obducerat direkt på gård, vilket kan innebära färskare material för undersökning. Efter utförd obduktion skickas ett preliminärt svar till remitterande veterinär och när alla provsvar är färdiga skriver den obducerande veterinären en slutrapport till både djurägaren och den remitterande veterinären.

Aktiviteter under 2020

Under 2020 har ca 2 000 lantbruksdjur inklusive fjäderfä obducerats i Sverige. Antalet djur som obduceras har sedan flera år haft en nedåtgående trend, som delvis kan förklaras av ett minskat antal djurbesättningar och även ett minskat antal livsmedelsproducerande djur totalt i Sverige. Vid obduktionslaboratorierna i Uppsala, Visby och Karlskoga har inga specifika förändringar genomförts utan verksamheten har rullat på i sin ordinarie verksamhet.

Verksamheten i Skara har sedan 2019 i Gård & Djurhälsans regi som särskild inriktning att utföra obduktioner av djur som väger >10 kg, direkt ute på gård. Initiativet har varit en framgång och under 2020 utvecklats till en ordinarie rutin, uppskattat av många djurägare. Att obducera direkt på gård innebär minskad risk för att kadavrets skick försämrade och säkerställer därmed en bättre kvalitet och säkrare svar på de uppföljande undersökningarna. Särskilt vad gäller de mikroskopiska undersökningarna av vävnad och odlingarna av bakterier. Dessutom får djurägaren med egna ögon se och lära sig mer om aktuellt problem och ökad förståelse för vad som behöver göras.

Under 2020 har verksamheten genom sin nyvunna erfarenhet av gårdsobduktioner haft ytterligare engagemang i att försöka öka antalet gårdsobduktioner i hela landet. Under året har flera webinarier genomförts för fältverksamma veterinärer, för de olika djurslagen gris, får, nöt och ren. Webinarierna har inkluderat det praktiska tillvägagångssättet inklusive själva obduktionen, provtagningar och omhändertagande av obduktionsrester för hämtning till destruktion. Obduktionsverksamhetens ordinarie obducerande veterinärer har dessutom till intresserade fältveterinärer erbjudit kostnadsfri digital handledning under pågående obduktion. Vilket inneburit att flera veterinärer har kunnat få stöd och råd från en erfaren obducent, direkt under pågående obduktion. Vår förhoppning och intention är att obduktioner på gård/i fält, i framtiden ska kunna ha en betydande roll för att öka antalet obduktioner och samtidigt få in ett bättre material för analys.

Bild 1. En obduktion i fält kan handledas digitalt, både från kontor och hemmet.

I ett samarbete med Statens Veterinärmedicinska anstalt har ett projekt med arbetsnamnet ”Packa lätt” påbörjats under 2020. Projektets syfte är att få in mer material i form av mindre kadaver och delar av kroppar för analys på SVA. Projektet innebär att förse fältverksamma veterinärer med förpackningsmaterial och informera om hur dessa kan användas på ett säkert sätt. Projektet kommer fortsätta under 2021.

Bild 2. Även mycket små djur kan obduceras.

Under 2020 har den nya obduktionslokalen i Konvex lokaler utanför Skånska Kävlinge tagit form som det nya obduktionslaboratoriet i södra Sverige. Här obduceras flest lantbruksdjur i Sverige. De första obduktionerna utfördes under december 2019 och därefter har nya rutiner för verksamheten skapats under 2020 i helt nya lokaler med nya förutsättningar. Hit kör Svensk Lantbrukstjänst in djur för obduktion med ordinarie transporter. Då det finns behov av en skyndsam intransport till exempel inför en helg, finns möjlighet att anlita en specialintransport till en extra kostnad på 500 kr för djurägaren. Djur upp till 50 kg kan köras in privat och lämnas i en liten kylcontainer på området. Förutom nya lokaler och enklare intransport, innebär flytten en stor fördel vad gäller kadaverhantering och omhändertagande av obduktionsrester. I denna lokal ser vi förutsättningar för att i framtiden kunna dela med oss av erfarenheter, kunskap och material till veterinärer och veterinärstudenter. Under 2020 har lokaler för ändamålet börjat ta form.

När det gäller djurslaget ren, innebär branschens lokalisering i landet, stora svårigheter att få in djur för obduktion. Detta eftersom Svensk Lantbrukstjänst inte hämtar kadaver i stora delar av landet där renhållningen bedrivs. För att öka kunskapen om renens sjukdomsproblem har olika initiativ tagits under senare år, där renägare själva har tränats till att öppna döda renar under samtidig handledning av veterinär på Gård & Djurhälsan. Denna metod har utvecklats ytterligare under 2020 genom ökad tillgänglighet för digital handledning och ett större engagemang att föra ut informationen till renägare och distriktsveterinärer i norra Sverige.

2021-02-17
Sidan 5 av 5

Bild 3. Det är svårt att få en hel ren till ett obduktionslaboratorium, därför pågår olika initiativ med att underlätta obduktioner i fält samt för att få mer material skickat till SVA för analys.

Mer information finns på G&Ds hemsida under obduktion.